

L a n d s k a p s n ä m n d e n s svar på Ålands
landstings beslut av den 18 december 1931, dess medelst
landstinget uppdragit åt landskapsnämnden att inkomma
N:o 4/1932. med detaljerad framställning angående de bestämmelser
i lagarna rörande landskapets autonomi, vilka enligt
landskapsnämndens uppfattning av republikens myndighe-
ter erhållit en för landskapet ogynnsam tolkning och
tillämpning.

Till fullgörande av detta landstingets uppdrag får landskapsnämnden
vördsamt erinra därom, att vid uppgörande av en förteckning över de
ifrågakomna fallen olika förfaringssätt kan tillämpas. Det enklaste
sättet vore otvivelaktigt ett uppräknande i kronologisk ordning av
de fall, uti vilka riksorganen enligt landskapsmyndigheternas mening
obehörigen ingripit uti landskapets lagtillförsäkrade autonomi genom
underkännande av landskapslag, som enligt självstyrelselagen bort få
träda i kraft. Ett dylikt förfarande skulle bl.a. även utvisa, huru
med varje år som gått den hos riksmyndigheterna redan från början till
syneskomna tendensen att genom restriktiv tolkning av självstyrelse-
lagen beskära landskapets autonomi alltmer förtätats; ända därhän att
i vissa fall landstingets rätt att stifta lag på alla de områden, som
icke uttryckligen undantagits från dess behörighet, t.o.m. rent redak-
tionella omständigheter tagits till intäkt för underkännande. Men å
andra sidan torde en undersökning av de föreliggande fallen med till-

lämpning av det system, enligt vilket självstyrelselagen är utarbetad, ur rationell synpunkt vara att föredraga, särskilt som ju landstingets avsikt torde vara att genom en eventuellt utverkad revision av lagen en gång för alla få denna så förtydligad, att ytterligare konstitutionella konflikter mellan riket och landskapet så vitt möjligt kunde undvikas. Landskapsnämnden har fördenskull föredragit att anlita sig av sistnämnda metod och anhåller om ett nedan få uppräknade fall där en landskapsnämndens mening en tydlig vantolkning av självstyrelselagens anda och mening eller lika tydliga avsteg från lagens system ägt rum.

I.

Självstyrelselagen.§ 9 p. 8.

Enligt vidstående lagrum ankommer lagstiftningen i ärenden, som be-

1.

röra näringarna, å landskapets lagstiftande organ, landstinget, dock Lantrådets be-

rättelse IV s. med den begränsning, att landstinget ej äger lagstifta om "grunderna 21 ff.

för rätt att idka näring eller yrke". Vad denna begränsning innebär,

framgår icke av lagrummet, utan måste bedömas med ledning av allmänna

grundsatser. Enligt finländsk rätt, sådan densamma kommit till uttryck

bl.a. uti lagen om rättighet att idka näring, given den 27 september

1919, jämförd med stadgandena i regeringsformen rörande finländska med-

borgares allmänna rättigheter, måste enligt landskapsnämndens mening

med grunderna för rätt att idka näring eller yrke förstås endast de

personliga kvalifikationer, som enligt lag böra innehavas av aspiran-

ter å dylik rätt.

Uti ett till statsrådet den 20 november 1928 avgivet utlåtande med anledning därav, att landskapsnämnden fäst statsrådets uppmärksamhet vid att statsrådets beslut av den 13 september 1928 därom, att landskapet Åland med avseende å uppsikten över de privata skogarna skulle underläggas Helsingfors skogsvårdsnämnds område, oavsett den omständigheten, att landskapsnämnden ej över beslutet laglikmätigt hörts, strider emot självstyrelselagens stadgande, att lagstiftning och förvaltning i ärenden, som beröra näringsväsendet, med ovan nämnda undantag är en landskapet ensamt förbehållen rätt, har Högsta domstolen visserligen medgivit, att lagstiftningen angående jordbruket och dess binärningar, med undantag av lagstiftningen angående grunderna för rätt att idka näring, tillkommer landstinget. Men därjämte förklarar Högsta domstolen att till bestämmelser, hörande till sistnämnda lagstiftningsområde, måste hänföras icke allenast särskilda i rikslagen om enskilda skogar ingående stadganden, vilka i allmänt intresse inskränka rätten att använda dylika skogar, utan ock de föreskrifter i samma lag, vilka röra uppsikten över lagens efterlevnad och de organ, som för detta ändamål skola inrättas. Ohållbarheten av Högsta domstolens åsikt i förstnämnt avseende framgår redan därav, att nästan all av landstinget vidtagen och näringsväsendet berörande lagstiftning påbjuder vissa inskränkningar, vilka betingas av ett allmänt intresse utan att sådant, exempelvis i de av Presidenten godkända landskapslagarna angående jakt, angående trafik med motorfordon, angående fiskerätt, rörande uppbevaring och försäljning av eldfarliga vätskor samt om id-

kande av vördsrusrörrelse m.m. föränlett till någon som helst anmärkning från riksorganens sida, änskönt inskränkande bestämmelser av enfor slag i ymnighet uti dessa lagar ingå. Den absoluta oriktigheten av Högsta domstolens utlåtande i dess senare del framgår åter därav, att på grund av stadgandet i 17 § självstyrelselagen de administrati- va uppgifter, som föränledas av sådana ärenden, vilka enligt 9 § underligga landskapets lagstiftningsrätt, skola handhavas av landska- pets myndigheter, samt av det sakförhållande att enligt 28 § självsty- relselagen alla tjänster vid landskapsförvaltningen skola besättas av landskapsnämnden, varför självfallet förvaltningen av ärenden rörande den privata skogsvården i landskapet ej i något avseende kan underlig- ga vederbörande tjänstemän vid Helsingfors skogsvårdsnämnd eller annan riksmyndighet. Oavsett denna omständighet och i trots av att landska- psnämnden av konstitutionella skäl vägrat att avgiva utlåtande över stats- rådsbeslutet, publicerades detsamma ånyo, men varje effekt härav uteblev på bl.a. den grund, att landstinget kort därpå antog lagen om den pri- vata skogsvården i landskapet. Genom att Presidenten ifråga om den- samma icke begagnade sin vetorätt, synes riksmyndigheterna dock de fac- to hava tagit avstånd från Högsta domstolens tolkning av självstyrel- selagen i denna del. Emellertid torde det utan avseende härå vara tyd- ligt, att vid en eventuell företagen revision av självstyrelselagen noggrant måste fastslås innebörden av uttrycket "grunderna för rätt att idka näring och yrke", om dylika mellanfall för framtiden skola

kunna undvikas.

2. Sedan Ålands landsting den 17 december 1923 antagit lagen om tillsyn över bankbolags verksamhet, given den 28 januari 1922, att såsom landskapslag gälla i landskapet Åland, har Presidenten efter att i Ärendet hava inhämtat Högsta domstolens utlåtande, den 5 juni 1924 resolverat att landskapslagen av orsak, att densamma berörde ett Ärende, som enligt 9 § självstyrelselagen är förbehållet republikens lagstiftande organ, skulle förfalla.

Bedrivande av bankrörelse är uppenbart att anses såsom en näring, låt vara reglementerad. Jämlikt Åberopade § är lagstiftningen om näringarna, med undantag av lagstiftning om grunderna att idka näring eller yrke, förbehållen landskapets lagstiftande organ, samt förvaltningen av hithörande ärenden, enligt 17:8 samma lag, uppdragen åt landskapets förvaltningsmyndigheter.

Då till grunderna för rätt att idka näring eller yrke ingalunda kan, såsom ovan framhållits, hänföras rätten att idka bankrörelse, eller organisationen av den övervakning av sagda näringsgren, som kan finnas erforderlig, så måste, oavsett den omständigheten, att banklagstiftningen i stora delar är att hänföra till privaträttens område, (eftersom den exklusiva lagstiftningsrätt, som eljest ifråga om den allmänna privaträtten är förbehållen riket, ifråga om näringsväsendet uttryckligen med ovananförda undantag är fräntaget rikets och tillagd landskapets lagstiftningsorgan) även organisationen av kontrollen över denna närings-

gren ankomma å självstyrelsemyndigheterna. En annan sak är, att republiken ej torde kunna fränkännas rätten att genom sina specialorgan överblicka, att liksom i fråga om övriga näringar, de i riket gällande grunderna för rätten att bedriva denna näring även i landskapet iakttagas.

I överensstämmelse med den tankegång, som lagts till grund för underkännandet av förenämnda landskapslag, har Presidenten samma dag ytterligare beslutat att även den av landstinget antagna lagen av den 4 juni 1920 om rätt för andelslag, som bedriva lånerörelse, och dessas centralkassor att på särskilda villkor mottaga depositioner, skulle förfalla.

3. Sedan landstinget den 30 november 1925 antagit en landskapslag, in-

Lantrådets be-nehållande instruktion för Ålands landskapsstyrelse samt de vid densamma rättelse i s.

27. ma anställda tjänstemän, förordnade Presidenten den 21 maj 1926 att la-

gen skulle förfalla bl.a. av anledning att densamma innehöll ett stadgande därom, att å landskapsnämnden ankom att handlägga frågor rörande kolonisationsväsendet. Presidentens beslut grundade sig på Högsta domstolens den 14 maj samma år avgivna utlåtande, uti vilket domstolen gör gällande att lagstiftningen angående kolonisationsväsendet icke faller under landstingets kompetens, varför förvaltningen av hithörande ärenden ej heller kan ankomma å landskapsnämnden.

Då självstyrelselagen uti 9 §, vilken angiver de lagstiftningsärenden, vilka förbehållits riksorganen, ej upptager kolonisation, följer

redan härav, jämfört med 1 mom. 12 §, att dylika ärenden skola under-
ligga landskapets lagstiftningsrätt. Riktigheten härav framgår till
yttermera visso därav, att Ålandskommittén uti sitt till regeringen
år 1919 avgivna betänkande bland de ärenden, som skola underligga land-
skapets förvaltning, uttryckligen uppräknar kolonisationsväsendet så-
som en typisk landskapsangelägenhet; och då varken i regeringens pro-
position eller i riksdagen någon som helst anmärkning häremot gjorts,
följer ofrånkomligt, att även på denna grund ärenden rörande koloni-
sationsväsendet, såväl i fråga om lagstiftning som förvaltning, böra
handläggas av självstyrelsemyndigheterna. Självfallet med den begräns-
ning, att grundlagsskyddade rättigheter ej genom landskapslagstift-
ningen på området få beskäras. Vilken betydelse riksdagen fäster vid
lagstiftarens avsikt, framgår av den behandling landstingets motion
om förklaring av § 11 självstyrelselagen uti riksdagen fick och den
motivering, som lades till grund för riksdagens avvisande hållning;
varom mera nedan.

Såsom en påföljd av Presidentens ovananförda avgörande hava en hel
del av landstingets senare fattade beslut om antagande av lagar direkt
härledande sig av eller fallande under kolonisationsväsendet av Pre-
sidenten underkänts, nämligen lagarna angående kolonisationslägenhe-
ter av den 29 maj 1922, lagen av samma dag om tillämpning av lagen an-
gående kolonisationslägenheter på de lägenheter, vilka äro underkasta-
de förordningen av den 28 juni 1918 angående småbrukslägenheter samt

statsrådets tvenne särskilda beslut av den 27 maj 1922 och 21 juni 1923 rörande instruktion för landskommunernas kolonisationskassor.

4. Uti samma landskapslag, innehållande instruktion för landskapsstyrelsen, ingick under § 6 ett stadgande om rätt för landskapsnämnden att i rättelse II s. 13. Ämbetsärenden såsom tvångsmedel använda vite eller inställelse, då tjänsteman eller annan person i dylikt ärende vägrar att ställa sig överhettligt påbud till efterrättelse. Under motivering att en dylik rätt icke tillkommer alla centrala myndigheter i riket, förklarade Högsta domstolen att en sådan befogenhet endast kunde tillerkännas landskapsnämnden i samma utsträckning, som tillkommer de olika centrala ämbetsverken i riket.

Då hänsikt togs därtill, att landskapsnämndens befogenheter såsom högsta administrativa myndighet på de förvaltningsområden, som falla under självstyrelsen, i regeln äro vida mer omfattande än de centrala ämbetsverkens och i många avseenden sammanfalla med de, som i riket utövas av regeringen, samt självstyrelselagen ej innehåller något stadgande, som kunde tagas till utgångspunkt för Högsta domstolens uppfattning, utan tvärtom lämnar landskapet full frihet att inom de gränser, som i sågda lag finnas uppdragna, självständigt ordna sin förvaltning, framgår Högsta domstolens angivna synpunkter samt Presidentens härav beroende beslut såsom ett fullkomligt godtyckligt ingrepp i landskapets grundlagsenliga rätt att sig självt förvalta.

5. Enligt samma landskapslag skulle det ankomma å landskapsnämnden att

Lantrådets handlägga frågor angående sänkning av sjö och ström samt dikning även-
 berättelse
 II s. 15.
 som flottning av skogsalster. Då dessa uppgifter i all huvudsak avse
 antingen ett upphjälpande av jordbruket eller dess binärningar eller ock-
 så ett ändamålsenligare utvinnande av dess produkter, måste lagstift-
 ningen och förvaltningen på detta område naturenligt hänföras till land-
 skapets kompetens, såsom fallande under jordbruk i vidsträckt mening. På
 samma sätt som i fråga om kolonisationsväsendet fastslår Ålandskommitt-
 tén såsom självfallet att ärenden angående sagda medel till jordbrukets
 förbättring komma att underligga landskapsmyndigheterna, och vare sig i
 regering eller riksdag restes någon invändning mot detta betraktelse-
 sätt. Men Högsta domstolen resolverade sådant obeaktat, att dylika ären-
 den ej ankomma å landskapsmyndigheternas handläggning och Presidentens
 beslut utföll i enlighet härmed. Självstyrelselagen har sålunda även i
 detta fall tolkats emot lagstiftarens mening, alldeles oavsett att des-
 sa ärenden ju hava sin naturliga plats inom ramen för lagens system.

§ 9 p. 9. Den 3 december 1930 antog landstinget en lag om kommunalförvaltning
 L.B. VI. s.
 19 ff. i Mariehamn. Medelst beslut av den 11 mars 1931 förordnade Presidenten,

att lagen skulle förfalla, bl.a. av anledning att fastställande eller
 ändring av reglemente för hälsovårdsnämnden i Mariehamn, jämlikt själv-
 styrelselagstiftningen ankommer å landshövdingen och icke, såsom uti
 sagda kommunallag föreskrives, å landskapsnämnden.

Lagstiftning och förvaltning på hälsovårdens område är jämlikt vid-
 stående lagrum och 6 mom. 17 § i samma lag uppdelad mellan landskapet

och riket sålunda, att den allmänna övervakningen av hälsovården och bekämpandet av epidemier och smittosamma sjukdomar ankommer å riksmyndighet, medan lagstiftning och förvaltning i allt annat på detta område är förbehållen landskapet. Genom den tolkning av ifrågavarande stadgande, som av Presidenten på föranledande av Högsta domstolen tillämpats, och, om den i fortsättningen vidhålles, har landskapet de facto utesluttits från rätten att lagstifta på hälsovårdens område. Ty då så gott som samtliga hälsovården rörande bestämmelser äro sammanförda i hälsovårdsstadgan av den 2 december 1927, vilken av Högsta domstolen förklarats falla under rikslagstiftningens gebit, ehuru densamma innehåller, utom till rikslagstiftningen hörande bestämmelser, i stor ymnighet sådana, vilka ovillkorligen måste anses falla under landskapslagstiftningen, såsom frågor om bad av olika slag, om tömning av latriner, om golvfyllning, om inrättande av avträden, om utrotande av råttor och möss m.m. d. - återstår faktiskt på området ingenting för landskapet att lagstifta om eller att förvalta. Bestämmelsen angående riksmyndigheternas behörighet att lagstifta om det allmänna övervakandet av hälsovården och utöva härav härflytande förvaltning måste uppenbart förtydligas därhän, att riksmyndigheterna betagas möjligheten att inkräkta på landskapets lagstiftnings- och förvaltningsrätt å detta område.

§ 9 p. 11. Efter det landstinget, på framställning av landskapsnämnden den 21 E.B. s. 14-15 november 1927 beslutat ingå till Ålandsdelegationen med framställning II. s. 45 ff. därom, att landskapet måtte tilldelas ett extra ordinarie anslag om V.

150.000 mark för upprensning av Lumparsund benämnda vattendrag, utgörande en viktig, men under årens lopp igenslammad trafikled i landskapet, beslöt delegationen även beloppets utgivande. Efter särskilda omgångar i Ärendet och efter det Högsta domstolen förklarar, att Ålands landsting saknat befogenhet att taga befattning med Ärendet, resolverade Presidenten i enlighet härmed att all vidare åtgärd i Ärendet från hans sida skulle förfalla.

Enligt vidstående lagrum är lagstiftningen om sjöfartsväsendet och jämlikt 8 mom. 17 § även förvaltningen på området underlagda riksmyndigheterna. Till sjöfartsväsendets gebit måste, utom annat, som här ej kommer ifråga, självfallet hänföras inrättande och upprätthållande av allmänna farleder; och med allmän farled måste förnuftigtvis förstås endast sådan sjökommunikationsled, som, försedd med särskilda anstalter för sjöfartens säkerställande, under sjöfartsmyndigheternas uppsikt för allmänt begagnande upplåtits, men ingalunda en upprensning av ett fullkomligt fristående vattendrag, som dessutom ej i någon riktning ansluter sig till dylik, av staten inrättad, allmän farled. Sådant framgår så mycket tydligare, som självstyrelselagen i § 22 mom. 2 uttryckligen förutsätter förekomsten av "farleder", vilka underlyda landskapets förvaltning. Med hänsikt till sina konsekvenser måste Presidentens förfarande och den till stöd härför anförda motiveringen anses såsom ett av de allra svåraste övergreppen gent emot den åländska självstyrelsen.

Ålandskommittén uppräknar bland de förvaltningsgrenar, som enligt

självstyrelselagen skola underläggas landskapet "kanaler, hamnar och trafikleder, såvitt de icke betjäna transitotrafiken eller samfärdseln mellan landskapet och fastlandet" och varken i regeringspropositionen eller i riksdagshandlingarna finnas en antydning om att avvikande uppfattningar i detta hänseende förelegat.

§ 11.

Under § 9 p. 8 (fallet N:o 1) har landskapsnämnden redogjort för ett

L.B. s. 19 ff.

fall, vari uttrycket "grunderna för rätt att idka näring och yrke" av

IV. och s. 29

ff. V.

Högsta domstolen givits en sådan tolkning, att densamma uppenbart krän-

ker landskapets rätt. Men i samband med detta kända förklarade Högsta

domstolen ytterligare, att § 11 bör så förstås, att statsrådet eller

regeringen ej kan förmenas rätten, att även på sådana lagstiftningsom-

råden, som jämlikt § 9 självstyrelselagen underligga landstingets ex-

klusiva kompetens, utfärda statsrådsbeslut och förordningar. Ehuru rät-

ten att utfärda dylika beslut och förordningar endast är ett korollari-

um till den egentliga lagstiftningsrätten, som utövas av riksdagen, till-

komme sålunda regeringen på ifrågavarande område en vidsträcktare befo-

genhet än riksdagen, vilket ju måste anses vara absurt och fullständigt

strida mot självstyrelselagens system. En sådan tolkning är desto far-

ligare, som en icke obetydlig minoritet i Högsta domstolen tidigare ut-

talat sig för, att hela det område - i huvudsak fallande under den eko-

nomiska lagstiftningen - på vilket regeringen äger utfärda förordnin-

gar, bör anses vara undandraget från landskapets lagstiftningsrätt!

Ifrågavarande lagrum har senare, på sätt ovan av landskapsnämnden

framhållits, beträffande sin otydliga och delvis motsägande text, lagts till utgångspunkt för en landstingsmotion till riksdagen om förklaring av detsamma därhän, att lagrummets innehåll bleve bringat i konformitet med självstyrelselagens system.

Riksdagen avslog landstingets motion med den motivering att bl.a. ur Ålandskommitténs finnspråkiga betänkande framgår, att ifrågavarande lagrum avsetts att få just den lydelse detsamma i självstyrelselagen innehar, vilket, även om, såsom i detta fall tydligen skett, riksdagen såsom autentiskt godtagit ett rent tryckfel i betänkandets text, emellertid visar, att riksdagen för sin del fäster avgörande betydelse vid vad kommittén åsyftat att bli gällande lag. Sistsagda omständighet måste självklart tillmätas en mycket stor betydelse vid en eventuell revision av självstyrelselagen. Högsta domstolen och Presidenten hava vid denna för rätta förståndet av självstyrelselagen betydelsefulla synpunkt ej fäst någon som helst vikt.

§ 13. Uti en till 1929 års riksdag ingiven lagmotion yrkade landstinget på förbudslagens ersättande med en lag, som bättre motsvarade befolkningens rättsuppfattning. Riksdagens talman ansåg sig emellertid ej kunna föredraga ärendet, enär detsamma berörde en för riket gemensam lagstiftning.

Beträffande denna tolkning av lagrummets riktiga innebörd må erinras, att under diskussionen i riksdagen mot talmannens uppfattning stridande och med landstinget överensstämmande meningar framfördes, men godkändes talmannens förfarande av riksdagen. Landskapsnämnden har icke haft anledning att taga ståndpunkt till denna fråga.

§ 23. Med hänsikt till den lagmotion, som av 1930 års landsting översänts till riksdagen, synes landstinget vara av den mening att de inkomster, vilka härflyta från inom landskapet belägna jordegendomar, som ställts till landskapets disposition, ej få indragas i 3-årsregleringen mellan ri-

ket och landskapet. Såväl Ålandsdelegationen som Högsta domstolen och Presidenten hava i utlåtanden och beslut intagit en avvikande ställning till denna fråga. Även till detta spörsmål har landskapsnämnden ej haft anledning att precisera sin ställning.

§ 35.

Vidstående lagrum stadgar, att "uppkommer meningsskiljaktighet angående landshövdingens, landstingets och landskapsnämndens befogenheter enligt denna lag, äger Högsta domstolen avgöra densamma." Det är tydligt, att begreppet "inbördes" är underförstått och att lagrummet ej får extenderas över sin ordalydelse.

Vid handläggningen av ärendet rörande upprensningen av Lumparsund överlämnade Presidenten, sedan han funnit att meningsskiljaktighet (vid omröstning i statsrådet!) uppkommit, i stöd av förenämnda lagrum, ärendet till avgörande av Högsta domstolen. Denna förklarade ärendet vara av den beskaffenhet, att detsamma jämlikt § 17:1 8 p., jämförd med 9:2 11 p. ej bort få av landstinget upptagas. Den av Högsta domstolen och Presidenten inslagna tolkningen går långt utöver lagrummets ordalydelse och låter sig alls icke inpressas uti den procedur, som i § 26 föreskrives för beviljande av extra ordinarie anslag. Konsekvensen av ett dylikt förfarande blir även, att om vid granskningen av kompetensfrågor med anledning av Presidenten underställda landskapslagar olika åsikter yppa sig bland statsrådets ledamöter, Presidenten utan vidare bör översända ärendet till Högsta domstolen, som då de facto kommer att avgöra frågan, änskönt enligt 12:3 självstyrelselagen sådant ankommer uteslutande på Presidenten. Ehuru lagrummet förefaller jämförelsevis klart formulerat, synes sålunda detsamma på grund av anförda mellanfall erfordra ytterligare förtydligande.

II.

Garantilagen.

Såsom landstinget tvivelsutan har sig bekant förband Finlands regering sig i Genève den 25 juni 1921 att utan dröjsmål i självstyrelselagen införa särskilda av Förbundsrådet den 24 i samma månad beslutna nya garantier, vilka ansågos nödvändiga för att lugna den Åländska befolkningen och säkerställa densamma mot faran för en avnationalisering. Denna högtidliga förbindelse infriades emellertid icke av Finlands statsmakter, vilka i stället sammanförde de nya garantierna uti en särskild, till självstyrelselagen fogad grundlag. Huruvida denna bristande överensstämmelse mellan löfte och åtgärd berodde därpå, att den inslagna utvägen var att betrakta såsom den bekvämaste, eller om man ansåg, att härigenom avskurits möjligheten för Ålands befolkning att med anlitan av den utväg, som i 7:de punkten av garantierna anvisats för Ålands befolkning att hos förbundsrådet framföra klagomål, även klaga över tillämpningen av själva självstyrelselagen, kan landskapsnämnden icke avgöra. Men på grund av vissa omständigheter, bl.a. den av ministeriet för utrikesärendena år 1930 utgivna publikationen "Landskapet Ålands självstyrelse och dess tillämpning i praxis", i vilken (s. 19,20) göras gällande att enbart de i Genève tillkomna nya garantierna ställts under Folkförbundets inseende, torde den sistnämnda avsikten bestämt förfarandet i fråga. Vid en eventuell omarbetning av självstyrelselagen bör självfallet garantilagens stadganden få sin plats inom samma ram som självstyrelselagens övriga bestämmelser.

§ 3.

Landstinget har särskilda gånger, eller åren 1922, 1924 och 1929 hos riksdagen hemställt om ett sådant förtydligande av garantilagen, att rätten att inköpa jord i landskapet endast tillkommer den, som i landskapet äger hembygdsrätt. Motionerna hava emellertid varje gång av riksdagen avböjts, ehuru desamma icke avsett någon egentlig ändring av garantilagen, utan endast ett förtydligande av bestämmelsen "laga bo och hemvist därhän, att sagda uttryck i § 5 till sitt begreppsensliga innehåll komma att motsvara bestämmelsen i § 3 om fem års laga bo och hemvist såsom villkor för rätt att, utan intrång av annans lösningsrätt, förvärva fastighet i landskapet. Dessa vid fem års bosättning i landskapet fästa rättigheter borde enligt landstingets mening ersättas av det enklare uttrycket "hembygdsrätt".

Vad själva saken angår, så håller man på åländskt håll fortfarande kategoriskt fast därvid, att förbundsrådet uppenbarligen måste åsyftat 5 års bosättning i landskapet såsom villkor även för rätten att förvärva fastighet därstädes. Att denna uppfattning torde vara den enda riktiga framgår därav, att laga bo och hemvist vinnes i landskapet, liksom väl som annorstädes i riket, så snart verklig inflyttning och bosättning ägt rum, utan avseende på om mantalsskrivning tillkommit eller ej. Då sålunda inflyttad person är i tillfälle att samma dag inflyttning skett förvärva sig fastighet i landskapet, framgår härav - eftersom av förbundsrådet en verklig garanti för att den åländska jorden skall stanna i åländska händer åsyftats - att bestämmelsen om 5 års föregående bo-

sättning härvid måste underförstås. Det innebure ju en uppenbar missaktning emot nämnda höga institution, om man antog att densamma för intagning i självstyrelselagen formulerat en garantibestämmelse, som i sig självt vore endast att anses såsom luft. En kompletterande bestämmelse i anförnt avseende är sålunda erforderlig i § 5 för att undanröddja all osäkerhet om lagrummets verkliga innehåll.

L.B. s. 20 ff. En omständighet, som i detta avseende förtjänar att visst beaktas. V. de, torde här böra i korthet refereras. Uti det förslag till kommunallag för landskommunerna i landskapet Åland, som av landstinget år 1928 antogs, hade införts begreppet hembygdsrätt såsom villkor för utövning av kommunal rösträtt, utan att därmed åsyftats någon saklig avvikelse från garantilagens 3 §. Tvärtom ingick i lagförslaget en förklaring av uttrycket, utvisande motsatsen. Uti sitt i ärendet till Presidenten avgivna utlåtande framhöll emellertid Högsta domstolen, att användning av ifrågavarande term "hembygdsrätt" icke var förenlig med landstingets lagstiftningsrätt, varför lagförslaget fördenskull borde få förfalla; vilket även genom Presidentens beslut skedde (delvis också på andra grunder). Då emellertid Högsta domstolens sagda förfarande icke kan betraktas såsom fallande under begreppet lagtolkning, utan fastmer är att anses såsom en i detta sammanhang otillåten rättskonstruktion, samt Presidentens härav beroende beslut sålunda närmast såsom endast ett maktspråk, torde i detta sammanhang frågan härom kunna lämnas å sido.

Utom de ovan uppräknade fallen av, enligt landskapsnämndens uppfattning oriktig tolkning av självstyrelselagen, hava förekommit även en

del andra fall, vari riksmyndigheternas avgöranden utfallit i strid mot vad sagda lag rätteligen bör anses innehålla, men då dessa fall i huvudsak tillkommit på grund av ren missuppfattning från sagda myndigheters sida och förty knappast torde komma att upprepas och i varje fall korrektiv emot dylika "olycksfall" knappast kunna i lagstiftningsväg vinnas, har landskapsnämnden ej ansett sig hava skäl att uppehålla sig vid dem. Mariehamn den 9 februari 1932.

På landskapsnämndens vägnar:

